

Podržavanje otočkih područja i područja niske gustoće naseljenosti pri prijelazu na gospodarstvo koje je u većoj mjeri kružno

Prioritetna os – Prioritet ulaganja – Posebni cilj 3-1-1

3. prioritetna os: Zaštita i promicanje prirodnih i kulturnih resursa Mediterana
<https://interreg-med.eu/>

Evaluacijski paket projekta INCIRCLE: Izvešće o evaluacijskom okviru strategije (sažeta inačica)

D. 4.4.1: Paket za repliciranje projekta INCIRCLE

WP4: Prijenos

Aktivnost 4.1.: Procjena radi poboljšanja: evaluacija i primitak regionalnih/nacionalnih strategija

Glavni partner: Agencija za energiju i vodu

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Model projekta INCIRCLE.....	3
3. Nacrt shema za turističke procjene	4
4. Opis evaluacijskog okvira	5
5. Smjernice za primjenu evaluacijskog okvira	6
5.1. Razvrstavanje mjera.....	6
Reference.....	8
Dodatak.....	9

1. Uvod

Ovaj dokument dio je Isporučevine 4.1.1.: Evaluacijski paket projekta INCIRCLE – Evaluacijski okvir strategije. Evaluacijski paket sastoji se od dva zasebna dokumenta: izvješća o evaluacijskom okviru strategije i predložka sažetka sintetičke strategije. Dokument izvješća o evaluacijskom okviru strategije sažeo se za svrhu paketa za repliciranje projekta INCIRCLE (Isporučevina 4.4.1.).

Evaluacijski paket projekta INCIRCLE upotrebljava se za evaluaciju nastale strategije regionalnog/nacionalnog turizma s namjerom poboljšanja kružnosti turističkih odredišta navedenih za različite teritorije partnera za repliciranje u projektu INCIRCLE. Strategija kružnog turizma izrađuje se uz podršku operativnog modela projekta INCIRCLE (Isporučevina 3.1.1.), skupa pokazatelja kružnog turizma projekta INCIRCLE (Isporučevina 3.3.1.) i izvješća o procjeni o trenutačnom stanju kružnog turizma u partnerskim teritorijima (Isporučevina 3.5.3.). Tim izvješćem pruža se okvir za procjenu evaluacije koji se upotrebljava za ispitivanje podudarnosti izrađene strategije s kružnim načelima određenim u modelu projekta INCIRCLE. U sklopu okvira upotrebljavaju se različite metrike¹ i mjere za ispitivanje kružnosti takvih predloženih strategija. Evaluacijski paket projekta INCIRCLE ima prijenosni potencijal za upotrebu i primjenu u različitim područjima turizma izvan opsega projekta INCIRCLE.

Ovim izvješćem prvo se sažima operativni model projekta INCIRCLE i njegovih 5 kružnih načela koja je osmislio centar AREA Science Park. Zatim se izrađuje nacrt različitih shema, alata i pokazatelja kružnog turizma za turističku procjenu koje je osmislio centar Sant 'Anna School of Advanced Studies (SSSA). Nakon toga objašnjava se izrađeni okvir za procjenu i njegova primjena. Naposljetku, navode se smjernice za primjenu okvira za procjenu.

2. Model projekta INCIRCLE

Temelj pristupa projekta INCIRCLE čine sljedeća načela kružnog gospodarstva (KG):

- Smanjivanje:

Prvo načelo za definiranje kružnog modela jest dizajnom isključiti otpad. Uistinu, u takvom modelu otpad ne postoji jer se smatra gospodarskim, prirodnim i društvenim kapitalom koji se stoga upotrebljava što je dulje moguće. Turističkim politikama može se promovirati ovo načelo uzimajući u obzir aktivnosti u kojima se proizvodnja otpada svela na najmanju moguću mjeru i u kojima se upotreba resursa optimizirala.

¹ Pojam „metrika” odnosi se na glavna normativna pitanja kojima se znatno istražuje prisutnost ili odsutnost prikladnih mjera u strategiji. Međutim, u ovom izvješću ta pitanja označavaju se pojmom „metrika”.

- Obnavljanje:

Ideja iza ovog pristupa jest s jedne strane optimizirati petlju resursa cirkuliranjem komponenti proizvoda i materijala i u tehničkoj i biološkoj petlji skupljajući ih i zamjenjujući na svakoj razini upotrebe te s druge strane pokušati dematerijalizirati što je više moguće resurse povezane s turizmom njegovom virtualizacijom. Stoga, turizam se treba integrirati s ostalim gospodarskim aktivnostima stvarajući sinergiju između turističkih i lokalnih aktivnosti.

- Ponovno promišljanje:

Ispunjavanje načela ponovnog promišljanja temelji se na snažnoj svjesnosti o učincima koje odluke imaju u pogledu resursa raznih kapitala u svim fazama životnog ciklusa proizvoda i usluga. Zbog svoje presječne prirode turističke politike posebno trebaju ovakav pristup koji može uvažiti sve sektore na koje ova pojava utječe.

- Inovacija:

Dugoročna vizija neizostavna je jer se njom eksplicitno i implicitno nadahnjuju pojedinačne radnje. Lokalne kružne politike trebaju se nadahnuti dugoročnom vizijom Europskog zelenog plana Europske komisije i biti veoma inovativne služeći se novim idejama ili metodama predviđajući različite scenarije i stvarajući prostor za daljnji lokalni razvoj.

- Ponovno vrednovanje:

Ovo načelo odnosi se na sposobnost donositelja odluka da sačuvaju vrijednost resursa i proizvoda u različitim gospodarskim ciklusima. Ovim načelom izričito se zahtijeva povećanje ukupnog kapaciteta ciklusa za ponovnu upotrebu. Ponovna upotreba može se spominjati u kontekstu postupka pretvaranja sekundarnih sirovina / nusproizvoda u nove materijale, komponente ili proizvode veće kvalitete, poboljšane funkcionalnosti i/ili veće vrijednosti.

3. Nacrt shema za turističke procjene

U ovom odjeljku navodi se nacrt različitih shema za turističke procjene upotrijebljene u sektorima turizma. Detaljnija analiza nalazi se u Isporučevini 3.1.1.

Svjetska turistička organizacija Ujedinjenih naroda (UNWTO) izdala je osnovno izvješće pod nazivom „Integracija obrazaca održive potrošnje i proizvodnje u turističke politike” kojim se pokazalo da su autori politika svjesni potrebe za održivim razvojem turizma (Svjetska turistička organizacija i Program Ujedinjenih naroda za okoliš, 2019.). Inicijative kao što su Sustav ekološkog upravljanja i neovisnog ocjenjivanja (EMAS) EU-a nastale su sa svrhom poticanja turističkih subjekata na unaprjeđenje radnog učinka u vezi s okolišem u sektoru. Na sličan način putem naljepnice Eco EU-a poduzeća to dobrovoljno

provode da bi pokazali klijentima da su pruženi proizvodi i/ili usluge prošli analizu životnog ciklusa s ciljem maksimalnog smanjivanja njihovog utjecaja na okoliš.

Mehanizmom za izvještavanje o turizmu i okolišu (TOUERM) koji je razvila Europska agencija za okoliš upotrebljavaju se pokazatelji primjenjivi za politiku „radi odražavanja učinaka na okoliš i trendova održivosti na razini Europe” (Europska komisija, 2016., str. 8). Europski sustav pokazatelja za turizam (ETIS) nadograđuje to upotrebom pokazatelja posebno formuliranih za upotrebu na turističkim odredištima. Centar SSSA razvio je mjerni okvir i skup pokazatelja za kružni turizam za svrhu projekta INCIRCLE Project (Isporučevina 3.3.1.). Okvir se temelji na četiri kapitala: prirodni, društveni, građevinski i ljudski te na tri razine: mikro, mezo i makro. Okvirom se uključuje i pet načela modela kružnog gospodarstva.

Postupcima istraživanja i mapiranja pokazatelja kružnosti i održivosti nastale su nadzorne ploče za ključne pokazatelje radnog učinka kružnog turizma (CET-KPI-ovi). Model projekta INCIRCLE sastoji se od dvije nadzorne ploče: jedna namijenjena donositeljima odluka za turistička odredišta (TDDM) i jedna namijenjena donositeljima odluka za industrije turizma (TIDM). S obzirom da se ploča za TDDM odnosi na makro razinu analize – turističkog odredišta – CET-KPI-ovima na nadzornoj ploči mora se pokrivati široki raspon situacija.

Nadalje, u 2019. Zajednica održivog turizma programa MED ponudila je skup preporuka za politike za najhitnije probleme povezane s obalnim i morskim turizmom na Sredozemlju. Te su preporuke sljedeće:

1. Praćenje održivosti: gdje se nalaze praznine u znanju u donošenju turističkih politika? Koji je najbolji način za premošćivanje jaza u turističkim podacima?
2. Smanjivanje utjecaja turizma na Sredozemlju na okoliš, kulturu i društvo
3. Jamčenje održivog i odgovornog gospodarskog rasta i prosperiteta na Sredozemlju pomoću turizma. Na koji se način najbolje nositi sa složenošću turističkog sektora, uključuju lokalne aktere, donositelje politika i potrošače?
4. Uspostavljanje upravljačkih mehanizama kojima se vodi širok niz dionika prema održivijem i odgovornijem turizmu (Zajednica održivog turizma programa MED, 2019., str. 3).

Projekt INCIRCLE nadograđuje te preporuke za politike, a ishodima ove isporučevine može se doprinijeti tome.

4. Opis evaluacijskog okvira

Okvir se razvio upotrebom pokazatelja ETIS-a i nadzorne ploče CET-KPI-ova projekta INCIRCLE gdje je to primjenjivo (Isporučevina 3.3.1.). Važno je napomenuti da su ovi pokazatelji nastali s namjerom procjenjivanja kružnosti turističkog odredišta uključujući turistička poduzeća, a ne strategije (ili politike). Iz tih razloga trebalo je ponovno napisati i formulirati pokazatelje da bi se mogli primijeniti za evaluaciju strategije.

Za svaki od 5 načela projekta INCIRCLE postoje 4 metrike i svaka ima fokus na različitu značajku projekta INCIRCLE: voda, energija, otpad i mobilnost. Dok se 5. metrikom usvaja vodoravni pristup za turistički sektor u cjelini na temelju određenog načela koje je u pitanju. Svakom od 5 metrika obuhvaća se 5

mjera kojima se pomaže u procjeni strategije (vizualizacija u Dodatku). Nastale 125 mjere elaborirane su temeljitim istraživanjem postojećih mjera, shema i alata za procjenu povezanih s 4 značajke i turističkim sektorom.

Ponderi se dodjeljuju svakoj mjeri u skladu s njezinom relativnom važnosti u podržavanju ostvarivanja svakog načela projekta INCIRCLE. Za svaku od 5 metrika svakoj metrici dodjeljuje se **ponder**. Prve 4 metrike imaju ponder 2, a 5. vodoravna metrika ima ponder 4. Odlučilo se dodati više pondera u svaku vodoravnu metriku jer se njom obrađuje kružnost na razini sektora turizma, a ne na razini subjekta ili lokacije.

Nadalje, za svaku od 25 metrika postoji 5 dodatnih mjera koje se upotrebljavaju za dodjeljivanje **ocjena**. Raznim mjerama ispituje se koliko su se dobro predložene strategije uskladile s načelima kružnosti. Sve mjere (ukupno 125) dobivaju najveću ocjenu 2 u skladu s tim jesu li mjere zastupljene u strategiji ili ne.

Stoga:

$$\begin{aligned} \sum \text{Ukupno Ocjena} &= \text{Ocjena}_{\text{Smanjenje}} + \text{Ocjena}_{\text{Obnavljanje}} + \text{Ocjena}_{\text{Ponovno promišljanje}} \\ &+ \text{Ocjena}_{\text{Inovacija}} + \text{Ocjena}_{\text{Ponovno vrednovanje}} \\ \text{Smanjivanje ocjene} &= \frac{\sum_{n=1}^5 (W_{\text{Metrika}} \times R_{\text{Mjera}})}{5} \end{aligned}$$

Gdje je W ponder, a R ocjena.

Isti izračun može se obaviti za svako sljedeće načelo projekta INCIRCLE.

Najveća ocjena za jedno načelo je **24.

***Najveća ukupna ocjena za procijenjenu strategiju je **120**.

5. Smjernice za primjenu evaluacijskog okvira

U ovom odjeljku navodi se vizualni prikaz detaljnijeg objašnjenja metrike i mjera od kojih se sastoji evaluacijski okvir koji se upotrebljava za evaluaciju predloženih strategija. Da biste vidjeli cijeli popis i objašnjenje ovih mjera, pogledajte konačnu inačicu izvješća o evaluacijskom okviru strategije.

Metrics.xlsx

5.1. Razvrstavanje mjera

Ocjena ovih mjera određuje se sustavom za razvrstavanje. To razvrstavanje kreće se od 0 do 2, a ocjena se dodjeljuje u skladu s količinom prisutnih mjera. U skladu s tim specifikacijama može se izračunati ukupna ocjena za svaku strategiju. Što je viša ocjena to je kružnija priroda strategije. Treba naglasiti da

se minimalni prag uzima u obzir pri ocjenjivanju strategija. Izračunate ocjene izlažu se na način kojim se omogućuje da se širi raspon rezultata svrsta pod promjenjivim pojmom „kružno” u odnosu na isključivo određivanje je li strategija kružna ili nije kružna.

Primjerice pod načelom smanjivanja postoje tri vrste razvrstavanja za sljedeće mjere:

- Mjera – Zakonodavni instrumenti:
  - Ocjene treba dodijeliti u skladu s prisutnosti zakonodavnih instrumenata koji se odnose na učinkovitost upotrebe vode i kojima se regulira primjena tehnologija za učinkovitu upotrebu vode. **Ocjena nula** ako nisu prisutni zakonodavni instrumenti ili **ocjena 2** ako su prisutni zakonodavni instrumenti.

U tom slučaju postoje dvije mogućnosti: 0 kada nisu prisutne mjere (zakonodavni instrumenti) i 2 kada su prisutne mjere (zakonodavni instrumenti).

- Mjera – Pozitivni financijski poticaji:
  - Ocjene treba dodijeliti u skladu s prisutnosti financijskih poticaja. Tj. **ocjena nula** daje se ako nema poticaja, **ocjena 1** ako postoje poticaji za unaprjeđenje infrastrukture ili za primjenu tehnologija za učinkovitu upotrebu vode i **ocjena 2** ako postoje obje vrste poticaja.

U tom slučaju postoje tri mogućnosti: 0 kada nema mjera, 1 za prisutnost jedne ili druge vrste mjera i 2 za prisutnost obje vrste mjera.

- Mjera – Inicijative podizanja svijesti i uključenosti:
  - Ocjene treba dodijeliti u skladu s tim jesu li prisutne inicijative za podizanje svijesti/uključenosti. **Ocjena nula** daje se kada se ne nudi nikakav sadržaj za podizanje svijesti/uključenosti, **ocjena 1** daje se ako se kampanja za podizanje svijesti o vodi fokusira na opću populaciju, ako se fokusira posebno na sektor turizma kao cjelinu ili ako postoje turistički subjekti na koje se fokusira, a ocjena 2 dodjeljuje se ako su prisutne obje vrste kampanje.

Ovdje postoje tri mogućnosti: 0 kada nema mjera, 1 za prisutnost jedne ili druge vrste mjera (no, postoje tri mogućnosti) i 2 za prisutnost obje vrste mjera povezanih s turizmom.

Reference

Europska komisija. (2016.). *Europski sustav pokazatelja za turizam. Sustav ETIS za održivo upravljanje odredištem*. Luksemburg: Ured za publikacije Europske unije.

Zajednica održivog turizma programa MED. (2019., rujan). *Preporuke za politike* Preuzeto iz projekta Interreg za održivi turizam na Sredozemlju: https://sustainable-tourism.interreg-med.eu/fileadmin/user_upload/Sites/Sustainable_Tourism/horizontal_project/BTM_Documents/Policy_Recommendations/Policy_Recommendations.pdf

Svjetska turistička organizacija i Program Ujedinjenih naroda za okoliš. (2019.). *Početno izvješće o integraciji obrazaca održive potrošnje i proizvodnje u turističke politike*. Madrid: UNWTO. doi:<https://doi.org/10.18111/9789284420605>

